

המצוות

מה מטרת המצוות לפי הרמב"ם

מטרת כלל התורה שני דברים, והם תקון הנפש ותקון הגוף.¹ תקון הנפש הוא כדי שישיגו להמון השקפות נכונות כפי יכלתם,² ולפיכך יהיו מקצתן בפירוש וקצתן במשל,³ לפי שאין בטבע המוני עמי הארץ⁴ שתהא יכלתם שלמה להשגת אותו הדבר כפי שהוא. אבל תקון הגוף הרי יהיה בהקינות מצבי עסקיהם זה עם זה, וענין זה יהא שלם בשני דברים, האחד סלוק העושה מביניהם, והוא שלא יהא כל אחד מבני אדם רשאי לעשות מהפצו ועד היכן שהגיע יכלתו,⁵ אלא יכפף למה שיש בו תועלת הכלל. והשני להקנות לכל אחד מבני אדם מדות מועילות בהברות,⁶ כדי שיהו עניני המדינה הקינים.

(הרמב"ם, מורה (מוכין ז, כז)

(גן אפרים על הקט"ז
והשאלה שהמוזכרים

כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה,⁷ הרי באר כי אפילו החקים, כולם מורים אצל כל העמים שהם בחכמה ותבונה. ואם היה צווי שאין לדעת לו סבה ואינו מביא תועלת ואינו דוחה נזק, מדוע ייאמר על הסוברים או העושהו שהוא חכם ונבון ורם מעלה ויהיה זה מופלא בעמים?⁸ אלא הדבר כפי שאמרנו בלי ספק, והוא שכל מצוה מאלו השש מאות ושלוש עשרה מצוות⁹ היא או למתן השקפה נכונה או לסלוק השקפה רעה, או למתן חוק צדק או לסלוק עול, או להדריך במדה געלה או להזהיר ממדה רעה, הכל תלוי בשלשה דברים, בהשקפות ובמדות ובמעשים המנהליים המדיניים.

(יש בבני אדם אנשים שקשה בעיניהם מתן טעם למצוה מן המצוות, ויותר חביב עליהם שאין להשכיל לצווי ולאזהרה ענין כלל.¹ ואשר הביא אותם לידי כך הוא חולי שמצאוהו בנפשם ואינם יכולים לבטא אותו² ואינם מצליחים להסבירו, והוא, שהם חושבים כי אלו היו המצוות הללו מועילות במציאות הו' ומשום כך וכך נצטוינו בהן, הרי כאלו באו ממחשבה ומרעיון בעל דעה, אבל אם היה דבר שאין להשכיל לו ענין כלל ואינו מביא לתועלת הרי הוא בלי ספק מאת ה', שהרי אין בינת אדם מביאה לידי דבר מזה.³ וכאלו אלה חלושי הדעת, האדם בעיניהם יותר שלם מעושהו, כי האדם הוא אשר יאמר ויעשה מה שמביא לתכלית מסוימת, והאלוה אינו עושה כן, אלא יצוה אותנו לעשות מה שלא תועילנו ויזהירנו מלעשות מה שלא תזיקנו עשייתו, יתעלה ויתרומם) אלא הדבר הוא בהיפך זה, וכל המטרה היא תועלתנו כמו שבארנו,⁴ ממה שנאמר לטוב לנו כל הימים לחיותנו כהיום הזה,⁵ ואמר אשר ישמעון את

• הרמב"ם אבקר על מ' שיואר שזין טזס למצוות

מהו המניח שלקח לפי הרמב"ם?

• מה' קיורנו של הרמב"ם לשיק?

• מה' ההוכחה של הרמב"ם מהמקרא למצוות יש טזס?

אם מצוות כעשיות הן עבודת-ה' ולא שירות לאדם, אין הן צריכות להיות ככונות או מיכונות לצרכי האדם. כל הנמקה של המצוות בצרכים אנושיים וכל ביטוי על צרכים אנושיים — מכל בחינה של מושג הצורך: הכרתיות, מוסרית, סוציאלית, לאומית — נדוקים את המצוות מכל כשמעות דתית. כי אם המצוות הן ביטוי להכרה פילוסופית, או אם יש להן תוכן מוסרי, או אם הן תיקון החברה, או אם הן משכרות את האומה הישראלית — הרי המקיים אותן אינו עובד את ה' אלא עובד את עצמו, או את החברה, או את עמו, ועושה שירות טוב לעצמו עכ"פ אין הוא עובד את ה', אלא משתמש בתורת ה' להנאתו וכאמצעי לסיפוק צרכיו.

לפיכך טעמי המצוות הן מושג האולוגי ולא מושג דתי-אמוני. הטעם של הכוונה הוא עבודת-ה': עבודת-ה' — ולא סיפוק צורך או אינטרס אנושי. אילו למשל היתה משמעותה של השבת סוציאלית או לאומית — היתה כוונתה לגמרי: למנוחת העובד דווקא מזכיר האגודה המקצועית — ולא ירדה שכינה על הרסיני למלא פונקציה זו; לבטחונה של האומה הישראלית ידאגו כדינת ישראל יצה"ל — ולא ירדה שכינה על הרסיני למלא פונקציה של עסקן מדיני או קצין-בטחה, אם אין לשבת משמעות של קדושה — וקדושה הוא מושג שאין לו שום כובן הומאניטארי או אנתרופוצנטרי — אין לה שום משמעות.

יש להיגמל מרעיון זה, כשם שנגמלנו כבר במידה רבה מתמימותם של דורות קרובים לנו, שחשבו לבסס, או לגמק, או להסביר דיני איסור והיתר, דיני מאכלות אסורים ודיני געים וצרעת וכיו"ב בנימוקים הגייניים-רפואיים; ואנו כולנו מבינים, ששכינה לא ירדה על הרסיני — בכל מובן מן המובנים שאפשר ליחס למושג של ירידת שכינה על הרסיני — בכדי למלא את הפונקציה של רופא של קופת-חולים; כשם שאנו מבינים יפה, שהשבת איננה מושתתת על נימוק סוציאלי, על מנוחת העובד — שלה דווקא מזכיר האיגוד המקצועי.

(ישויהו איובקליף)

מרי קורגו של איובקליף

כיפה אמת, היה רומק זונה או?

אזק נשאר למן...

מאה מפעה יפה או המפוע

כמה הוא שונה מהרמק?

אבל מדברי הכמים נראה שאין לומר כי המצוות שנתן השם יתברך בכביל המקבל שהוא האדם, רק הם גזירות מצד השם יתברך הגזור על עמו גזירות כמו מלך הגזור גזירה על עמו. אף כי האמת ימשך מזה מצד שהוא מקיים הגזירה שגזר עליו הטוב וההצלחה שאין אחריה הצלחה. מכל מקום אין התחלת הגזירה שנתנה לטוב אל המקבל, ומה שאמר הכתוב (וברים ו') ויצונו ה' אלהינו לעשות החקים האלה לטוב לנו, אין הפירוש שהוא יתברך צוה המצות בשביל להטיב לנו שאין זה כך, רק הוא יתברך צוה עלינו כמלך הגזור רק שהגזירה הזאת היא לטוב לנו לחיובנו כיום הזה אם נקיים המצות ולא שתחלת הגזירה הוא לטוב לנו.

(מהר"ל מפראג)

מה מלך המפוע לפי מהר"ל?

כי הדברים המכונים לקבלת הרשמים האלוהיים הם אינם בתחום ידיעת האדם, ואי אפשר לו לאדם לשער כמותם ואיכותם, ולו גם ידע מהותם לא היה יודע זמניהם ומקומותם והרפואה ואת דרך הכנתם, — לכל זה יש צורך בידיעה אלוהית, המגיעה, שלמה ומבארת תכלית באור, מאת האלוה עמו. והנה מי שהגיעתו ידיעה זו והוא מקים על פיה בלב שלם את מצוות האלהים לכל פרטיה ותנאיה — הוא המאמין. אף מי שמסתדל להכין דברים לקראת קבלת הרשמים האלוהיים בהכמת אגוש בלבד, על דרך ההקט והסבירה, או לפי מה שימצא בספרי האצטננינים, על דרך הורדת הפחות הרוחניים או על ידי עשיית הטלסמאות — הוא הפופר. אדם פנה מקריב קרבנות ומקטיר קטרת על פי הקט וסבירה ואינו יודע מהות הדברים הדרושים לקב וכמותם, איך יש לעבד עבודה זו ובאיזה מקום ובאיזה זמן, ומי ראוי לה, ומה תנאיה, ועוד פרטים רבים שתאורם יארך מאד.

משל למה הדבר דומה? לסכל שתדר לתוף אוצר התרופות של רופא הידוע לכל בתרופותיו המועילות, בשעה שהרופא אינו שם, ובאיתו אנשים רבים צובאים על האוצר שהוא מתוף בקשת רפואת לנפשם, התהיל מוציא אליהם תרופות מתוף הפלים אשר שם, גלי כל ידיעה בטיב התרופות ובכמות מנה ומנה הראייה לאיש ואיש, — ונמצא זה ממית אנשים באותן התרופות שיקלו להועילים; ואם במקרה יפיק אחד האנשים תועלת בתרופה שהוצאה מאחד הפלים ההם, יתשכו כל העומדים שם לתרופה ההיא, באמנם פי היא היא הנושאת בקרבה רפואת לכלם; עד שראו כי הותלתם וכוננה, או שימצאו אחר כך תועלת מקרית בתרופה אחרת ויתשכו אחריה; ולא ידעו פי המועיל מצד עצמו לא היה פי אם בתכמתו של אותה רופא שתכין את התרופה והיא לכל הולה פנעה הראייה לו, אף צנה לכל חולה פי יתאים לתרופה הנתנת לו מנות מאכל ומשקה, פעלות התעמלות, מנוחה, לעשות שנה ויקצות שאיפת אור, שכיבה ופדומה.